

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА**

*Для участі в щорічному конкурсі
студентських наукових робіт
«Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад»*

**Менеджмент системи
активного дозвілля молоді
на засадах співпраці місцевого та
студентського самоврядування**

Автор:

культури організатор природничого
факультету, студентка

Мастюх Катерина Василівна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
педагогічної майстерності, декан
природничого факультету ПДПУ імені
В.Г. Короленка, Заслужений працівник
освіти України

Гриньова Марина Вікторівна

ПОЛТАВА – 2012

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Поняття дозвілля. Структура та характеристика його складових.....	8
1.1. Структура молодіжного дозвілля та його види	8
1.2. Менеджмент студентського дозвілля. Сучасний стан та перспективи розвитку.....	8
1.3. Взаємодія місцевого та студентського самоврядування у сфері активного дозвілля молоді.....	10
РОЗДІЛ 2. Технології організації студентського дозвілля у взаємозв'язку ВНЗ – органи місцевого самоврядування.....	18
2.1. Формування культури дозвілля студентської молоді та її роль у розвитку особистості.....	19
2.2. Упровадження та характеристика нових та соціокультурних технологій в організації дозвіллевої діяльності молоді.....	20
2.3. Особливості технології підготовки виховних заходів у культурно-дозвіллевій діяльності.....	21
ВИСНОВКИ	26
ЛІТЕРАТУРА	27
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дозвілля – це час, вільний від роботи, занять, будь-якого діла. Так пояснює це поняття «Короткий тлумачний словник української мови». Отже, роботу, заняття, справи – геть з вільного часу, з дозвілля. Чим же тоді заповнити останнє? Грою? Нічогонеробленням? Чи не занадто звужене змістом це тлумачення? Нині вчені нараховують близько 500 різних форм і видів дозвілля.

Студенти у процесі дозвіллевої діяльності опиняються в умовах свободи вибору видів діяльності за інтересами, метою, змістом, стилем і способами самовираження. Залучення студентів до дозвіллевої діяльності сприяє активній соціалізації, саморозвитку та професійному становленні. У цьому процесі активізується розвиток професійних, когнітивних, емоційно-вольових та організаційних якостей фахівця; здійснюється формування індивідуально-творчого потенціалу студентів; відбувається педагогічна підтримка соціальної активності майбутнього фахівця в професійно орієнтованих видах дозвіллевої діяльності [12].

Проведення заходів науково-практичного та теоретичного формату (конференції, семінари, симпозиуми, круглі столи тощо); реалізація спільних програм у сфері молодіжної політики (працевлаштування, соціальний та правовий захист студентів, організація студентського дозвілля тощо) передбачено шляхами та засобами співпраці органів місцевого та студентського самоврядування [23].

Об'єкт дослідження – менеджмент активного дозвілля молоді на засадах взаємодії студентських самоврядних організацій та органів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – формування, упровадження та характеристика нових та соціокультурних технологій в організації дозвіллевої діяльності молоді та умови, принципи, методи, шляхи та засоби здійснення співпраці органів місцевого та студентського самоврядування в системі активного дозвілля молоді.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та запропонувати технологію організації студентського дозвілля на засадах взаємодії

студентських та органів місцевого самоврядування.

Завдання дослідження:

1. Теоретично обґрунтувати особливості менеджменту системи активного дозвілля.
2. Дослідити планування, організацію, мотивацію та контроль культурно-дозвіллевої діяльності.
3. Проаналізувати методи, організаційні форми і технології в організації дозвіллевої діяльності молоді.
4. Виявити особливості технології підготовки виховних заходів у культурно-дозвіллевій діяльності.
5. Розглянути сфери взаємодії місцевих владних інституцій та органів студентського самоврядування у системі активного дозвілля молоді.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ СТУДЕНТСЬКОГО ДОЗВІЛЛЯ. СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЙОГО СКЛАДОВИХ

1.1. Структура молодіжного дозвілля та його види

Дозвілля – це сукупність занять у вільний час, за допомогою яких задовольняються безпосередні фізичні, психічні і духовні потреби, в основному відновлювального характеру. На відміну від природної основи відновлення сил людини, дозвілля є специфічним, соціальним способом регенерації цих сил.

Дозвілля молоді – важлива сфера розвитку особистості. Вона сприяє формуванню наукового світогляду, політичної і моральної культури особистості, її естетичних поглядів і смаків; тут виробляється вміння обстоювати ідеали і духовні цінності, підтримувати норму здоров'я [31].

До дозвілля імовірніше всього можна віднести такі види занять, як читання, перегляд телепередач, відвідування кінотеатрів, театрів, концертів, спілкування з друзями, заняття спортом, розваги, прогулянки, ігри, пасивний відпочинок і т. ін. Для занять у години дозвілля характерна в основному самоособистісна спрямованість їхнього змісту.

Більш піднесена діяльність – це заняття у вільний час, за допомогою яких людина розвиває і реалізує свій творчий потенціал, бере участь у виробництві матеріальних і духовних цінностей, найбільш ефективно удосконалює себе як особистість [9].

Структура дозвілля складається з декількох рівнів, що відрізняються один від одного своєю психологічною і культурною значимістю, емоційною вагомістю, ступенем духовної активності.

Найпростіший вид дозвілля – відпочинок. Він призначений для відновлення витрачених під час роботи сил і поділяється на активний і пасивний.

Пасивний відпочинок характеризується станом спокою, що знімає стомлення і відновлює сили.

Активний відпочинок, навпаки, відтворює сили людини з перевищенням вихідного рівня. Він надає роботу м'язам і психічним функціям, яка не знайшла застосування в праці. Людина насолоджується рухом, швидкою зміною емоційних впливів, спілкуванням із друзями. Активний відпочинок, на відміну від пасивного, потребує деякого мінімуму свіжих сил, вольових зусиль і підготовки. Дослідники виділяють три основні функції активного відпочинку:

- відбудовну;
- розвивальну;
- гармонізації

Між роботою і відпочинком соціологи, психологи, економісти встановили прямий взаємозв'язок. У культурно-дозвіллевій діяльності також було проведено ряд досліджень. Найбільш точні і плідні дослідження Ю. О. Стрельцової [26], яка вважає «що будь-який вид вільної діяльності несе в собі як функцію відновлення сил, так і функцію розвитку знань і здібностей людини. Однак одна з цих функцій домінуюча: як вид діяльності має властивість розвивати людину або переважно відновлювати її сили»[9].

Цінностям, ціннісному компоненту культури, ціннісним орієнтаціям молоді присвячено чимало сторінок наукової літератури з різних галузей знань. Вивчення ціннісної свідомості і ціннісних уявлень у соціології та психології – це традиція ще з часів М. Вебера. Такі аспекти вивчення цінностей полягають у вивченні особливостей впливу системи цінностей на формування соціально-психологічного знання, його об'єктивність, можливість бути інструментом соціального управління.

Незважаючи на досить широкий спектр наукових проблем дослідження ціннісних орієнтацій, багато її аспектів залишаються невивченими. Дискусійним залишається такий напрям, як ціннісне структурування дозвілля молоді.

Система цінностей розвивається і функціонує в певному соціальному середовищі, на певній матеріальній основі, яка, з одного боку, формує потреби молоді, а з іншого – являє собою умови, механізми і: фактори їх задоволення. Вплив соціальних умов на суспільні процеси має макро- і мікрорівні, але останній, як правило, є багатоваріантною конкретизацією першої, її емпіричним проявом через такі механізми, як формальне (заклади культури) і неформальне (квартира, вулиця) мікросередовища, різні форми міжособистісного спілкування, соціально-культурна символіка і, звичайно, технічні засоби ретрансляції творів мистецтва.

На задоволення культурних потреб молоді, проведення дозвілля значно впливають соціально-економічні фактори: соціальний статус молодих людей та їх батьків, середньодушовий прибуток у родині, майно (власність), наявність вільного часу. При цьому матеріальне становище двояко відбивається на задоволенні культурних потреб – у безпосередній актуальній формі, коли певні соціальні групи молоді вже володіють предметами та способами опанування культури, і в опосередкованій потенційній, коли вони лише володіють реальною можливістю придбати ці предмети й засоби. Аналіз даних, отриманих у ході дослідження, свідчить що нині найпоширенішими технічними засобами є телевізор, магнітофон та радіоприймач. Наявність у продажу широкого спектра простих у користуванні та відносно недорогих любительських фотоапаратів вплинуло на те, що цей технічний засіб не є предметом розкоти, і його має майже кожна п'ята молода людина незалежно від віку, статі чи освіти. Можемо спостерігати таку тенденцію, що зростання науково-технічного прогресу дедалі впливає на потребу молодих людей у користуванні такими новітніми технічними засобами, як комп'ютер, CD-програвач, відеокамера. І, навпаки, такий уже досить застарілий технічний засіб, як діапроектор уже втратив свою актуальність.

Ринкові відносини у сфері культури обернулися великими негативними наслідками для молоді. До неймовірних розмірів зменшилася кількість

джерел, за допомогою яких забезпечується передача культурних цінностей молодим людям. Різко скоротилася сфера професійної та аматорської творчості, зокрема сотні тисяч гуртків художньої самодіяльності, прикладного мистецтва, а разом з цим – і кількість самих духовних цінностей.

Якщо проаналізувати систему пріоритетів цінностей дозвілля молоді, то виявляється, що інтелектуальні форми дозвілля посідають лише третє місце, а перше – пасивні форми. Лише 5,6% від загальної кількості опитаних серед занять, якими найчастіше молодь заповнює своє дозвілля назвали «відвідування музею», 10,9% – «сходити в театр, на балет, в оперу». Це може бути зумовлено тим, що дуже великі ціни на квитки до театрів зробили їх недоступними для значної більшості молодих людей. І зараз практично єдиним каналом, який забезпечує широкий доступ абсолютної більшості молоді до художніх цінностей вітчизняної та світової культури, стало телебачення і частково магнітофон. У наш час вже нікого не здивує наявністю такого звичного атрибуту побуту, як телевізор, і це ніяк не залежить ні від типу поселення, ні від віку та статі. Однак, це відразу відбилося на структурі вільного часу молодих людей, найбільша кількість яких проводить свій вільний час біля екрана телевізора.

Технікою захоплюється порівняно мало молоді. Вагомішу цінність для молоді представляють можливості спілкування з друзями. Причому протягом останніх років такі цінності, як спілкування, контакти, взаємопорозуміння з людьми залишаються незмінними за рангом. Ця група тісно коригується віком молоді: чим менший вік, тим більше можливостей для спілкування. На спілкування з друзями впливає й матеріальний рівень та сімейний стан: неодружені, з високим рівнем прибутку молоді люди можуть собі дозволити проводити вільний час у колі друзів, у кафе чи барі. Як і раніше, цінності навчання, духовного споживання, освіти і творчості займають провідне місце у свідомості лише незначної частки молоді. Постійне підвищення рівня освіти, творчий самовираз – реалізація таких і подібних їм цінностей

потребує не тільки певних нахилів, але й багато часу, відмови від інших можливостей.

Таким чином, кожна з вікових груп молоді має свою власну, відмінну від інших, модель життєвого самовизначення. Перевага гедоністичних і споживацьких установок породжує трансформацію потреб (в умовах нерозвиненого культурного середовища та засилля масової культури), які ведуть до зниження смаків, нового споживання, що посилює первинні потреби. Пасивні форми проведення дозвілля, які мають інформаційно-розважальну спрямованість прикмета нашого часу. Телевізор – вдома і компанія друзів – поза домом поглинають майже весь вільний час молодих людей. Складається враження деякої нерішучості молодого покоління. Наскільки це пов'язано із суспільним настроєм, що переважає, чи з особливостями способу життя цієї соціально-демографічної групи – відповісти непросто. У будь-якому випадку в подоланні такого стану молодими людьми і полягає одна з головних передумов успішного життєвого самовизначення.

У молодіжному середовищі виник своєрідний духовно-ідейний вакуум, пов'язаний з кризою колишньої системи соціальних цінностей і виникненням рис нової соціально-духовної парадигми та відродження національної ментальності. Відсутність соціального ідеалу і втрата минулих стимулів не тільки породжують духовну апатію, а й підсилюють напруження в пошуку життєвих цінностей як стрижня культури особистості [9].

1.2. Менеджмент дозвілля молоді. Сучасний стан та перспективи розвитку

Сучасна ситуація в нашій країні характеризується стрімкими змінами політичної, економічної, соціальної та культурної сфер людської діяльності. Це змушує змінювати підходи, методи, стилі виробничих відносин та поступово перетворювати жорстке субординаційне управління сучасними організаціями на мобільне і гнучке.

Управління, як сфера людської діяльності, виникло разом із формуванням соціуму – сукупності людей, що існують, певним чином взаємодіючи між собою у процесі спільного виконання тих чи інших робіт. Визначальним етапом у розвитку управління стало зародження і становлення державності.

Отже, управління – це цілеспрямований вплив на певний об'єкт з метою зміни його стану або поведінки.

Термін «менеджмент» походить від англ. «*to manage*» і означає «керувати», «очолювати», «завідувати», «бути здатним впоратися з чимось, якоюсь проблемою». Потреба в науці про менеджмент виникла в кінці XIX – на початку XX ст. [28].

Для вирішення проблем організації дозвіллевої діяльності широко застосовуються різноманітні організаційно-управлінські технології. До яких відносять і менеджмент – діяльний процес, в якому поряд з типовими для загального менеджменту принципами, структурою, якостями проявляються риси менеджменту фінансового, педагогічного, психологічного, інноваційного.

Менеджмент – категорія економічна і неоднозначно трактується та сприймається у сфері освіти, але соціально-педагогічний менеджмент базується на основі сукупності педагогічних умінь та навичок, що сприяють розвитку та активізації особистості. На думку дослідниці Р. Азарової, одним із способів вирішення складної ситуації в системі дозвілля може бути новий організаційно-керівний підхід – соціально-педагогічний менеджмент, з одного боку, означає управління дозвіллевою сферою, котре спрямоване на саморозвиток,

самодіяльність, самоменеджмент; а з іншого боку, спрямований на мобільну конкретну ситуацію у сфері дозвілля, що передбачає підготовку та перепідготовку кадрів, а також розробку спеціальної моделі з організації молодіжного дозвілля – моделі самоорганізації дозвілля молоді, що ідентична моделі самоменеджмента (самоуправління) [5].

Соціально-педагогічний менеджмент є новітнім комплексом принципів, методів, організаційних форм та технологій в управлінні навчальним й поза навчальним процесом. Досвід показує, що неефективність управління навчальними та позанавчальним процесом полягає у відсутності орієнтирів, показників, моніторингу і тих важливих показників, що сприяють оцінці та прогнозуванню стану підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Особливої уваги педагогічний менеджмент заслуговує у сфері організації дозвіллевої діяльності. В нових умовах ринкових відносин, де сфера дозвілля з державного сектора переходить до комерційного, менеджмент стаєвагомою основною для розвитку нових форм дозвіллевої діяльності різних соціальних груп населення, що відповідають новій соціокультурній дійсності.

Сучасний менеджмент базується на принципах гуманізму, демократизму, стимулювання, органічного поєднання державних та суспільних починань, свободи вибору змісту та форм дозвіллевої діяльності, що сприяє організаційно-педагогічному регулюванню сфери дозвілля. В основі підходу до визначення принципів соціально-педагогічного менеджменту лежить педагогічна ідея про те, що людина формується в процесі активної діяльності і ці принципи мають сприяти активному залученні людей у дозвіллеву діяльність, максимально розвиваючи їх власну творчу активність [15].

На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин багато людей не відчувають психологічного задоволення від роботи (навчання) та не реалізуються в ній, не знаходять сенсу в багатьох видах діяльності. Тому люди шукають як змістовної роботи, так і змістовного дозвілля. Вони шукають творчої реалізації за межами роботи, задоволення потреб у світі хобі, добровільної волонтерської діяльності, самоосвіти та самореалізації. Завдання соціокультурного менеджера полягає в тому, щоб дозвіллева сфера за умови грамотної її організації і

здійснення сприяла людині у встановленні балансу між роботою чи навчанням та дозвіллям, надавала можливість для саморозвитку та становлення особистості [22].

Зміст діяльності менеджера соціокультурної сфери полягає, перш за все, у роботі з людьми, у розробці соціокультурних проектів, програм, організації та проведення різноманітних заходів, аналізі діяльності об'єднань та колективів, веденні адміністративної роботи, котра пов'язана з матеріальним забезпеченням, налагодженні контактів з різними організаціями та установами.

Соціокультурна діяльність є сферою, у якій необхідно використовувати різноманітні менеджерські, маркетингові, організаційні і управлінські технології у сфері спорту, культури, мистецтва, розваг. Тому підготовка менеджерів вимагає формування професіонала нового типу, який володіє організаційно-управлінськими і соціально-педагогічними вміннями та навичками.

Менеджер покликаний наповнити дозвілля соціальним змістом, що сприятиме повноцінному розвитку як особистості, так і колективу загалом; керувати як внутрішніми факторами, що впливають на функціонування організації, так і реагувати на зовнішні чинники, що можуть змінювати діяльність організації. Менеджер має сприяти реалізації всіх функцій дозвілля, брати участь у створенні соціокультурного середовища, володіти технологією діагностики соціокультурних змін, простежувати їх динаміку й аналізувати дані, роблячи відповідні висновки.

Як соціально-економічне явище, дозвілля є сферою розвитку менеджменту та ринкових відносин, як соціокультурне явище – простором для формування та розвитку особистості, що вимагає розробки спеціальних програм підготовки спеціалістів дозвілля. У сучасних умовах зростає кількість навчальних програм щодо підготовки фахівців у сфері дозвілля різної тривалості – від однорічних курсів до післядипломної освіти. Зростання кількості різноманітних навчальних програм зумовлено виникненням індустрії дозвілля, де змінюються функції дозвілля.

Зміст діяльності менеджера соціокультурної сфери полягає, перш за все, у роботі з людьми, у розробці культурних проектів, програм, організації та проведення різноманітних заходів, аналізі діяльності об'єднань та колективів, веденні адміністративної роботи, котра пов'язана з матеріальним

забезпеченням, налагодженні контактів з різними організаціями та установами. Соціокультурна діяльність є сферою, у якій необхідно використовувати різноманітні менеджерські, маркетингові, організаційні і управлінських технології у сфері спорту, культури, мистецтва, розваг. Тому підготовка менеджерів вимагає формування професіонала нового типу, який володіє організаційно-управлінськими вміннями та навичками і соціально-педагогічними [22].

Отже, менеджер дозвілля повинен володіти як професійними, так і психолого-педагогічними якостями, орієнтуватися у соціокультурному просторі та володіти професійними якостями керівника [20].

1.3. Взаємодія місцевого та студентського самоврядування у сфері активного дозвілля молоді

Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні є однією з основних і найболючіших проблем молоді української держави на шляху переходу від тоталітарного суспільства до демократії [7]. Сильне місцеве самоврядування є основним чинником демократизації суспільства, що веде до підвищення добробуту пересічних громадян. Сильним місцеве самоврядування є тоді, коли його здійснює вся громада [8]. Тому застосування інноваційних методів залучення громади, а надто тих соціальних груп, які не становлять більшості в суспільстві, до розв'язання питань місцевого значення надзвичайно важливе для розвитку самоврядування [13,14].

Соціальне партнерство через співпрацю та спілкування органів місцевого та

студентського самоврядування є основою активного громадянства не лише сьогодні, а й у майбутньому. Студентство має право користуватися усіма джерелами та інструментами, які можуть вплинути на прийняття рішень стосовно їх статусу та повсякденного життя на місцевому та регіональному рівнях. Головна мета такого партнерства – надання студентству більших можливостей шляхом активної участі у громадському, економічному та соціально-побутовому житті територіальної громади.

Досвід, набутий розвинутими державами, свідчить, що студентські самоврядні організації подекуди здатні більш ефективно та економно виконувати ряд завдань, які віднесені до компетенції органів місцевого самоврядування. Діяльність у таких сферах, як соціальна допомога, просвітницька діяльність, надання безкоштовних інформаційних, юридичних послуг, організація культурних, спортивних та інших масових заходів є часто більш результативною ніж робота адміністративних органів. Отже, налагодження плідної співпраці органів місцевого самоврядуванням із студентськими самоврядними організаціями є одним з важливих векторів як регіональної та і державної молодіжної політики України.

Серед структурних підрозділів виконавчого комітету Полтавської міської ради можна виділити: управління у справах сім'ї, молоді та спорту О.М. Ромас, управління культури Л.М.Кречко, Полтавський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді О. Л. Буднікова, які тісно співпрацюють разом зі студентськими радами вищих навчальних закладів нашого рідного міста Полтави.

Саме завдяки їхній співпраці організовано багато спільних культурно-дозвіллевих та волонтерських заходів.

Управління у справах сім'ї, молоді та спорту надзвичайно допомагає у розвитку та підтримка органів студентського самоврядування навчальних закладів.

Управління культури займається організацією змістовного культурного дозвілля територіальної громади міста всіма формами та засобами культурно-просвітницької роботи; забезпечує свободу творчості, вільного розвитку культурно–мистецьких процесів, професійної та самодіяльної творчості, охорони культурної спадщини, пам'яток історії та культури; проводить роботи по естетичному вихованню дітей та юнацтва, формує здорові потреби і високі

естетичні смаки.

Студентські самоврядні формації активно долучаються до мистецьких і культурних заходів, що проходять в місті.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО ДОЗВІЛЛЯ

2.1. Формування культури дозвілля студентської молоді та її роль у розвитку особистості

Особливо важливою роль дозвілля видається на сучасному етапі розвитку українського суспільства, також і через те, що воно перебуває у складних умовах ломки старих цінностей і формування нових соціальних відносин. Системна криза, що зачепила соціальну структуру суспільства, закономірно призвела до зміни соціальних орієнтирів, переоцінки традиційних цінностей, появи конкуренції на рівні масової свідомості між радянськими, національними і т. зв. „західними” цінностями. Це все призвело до трансформації змісту дозвілля, появи свіжих поглядів на це явище, виникнення нових його форм. Не останню роль у цьому процесі відіграє і молодь – найбільш динамічна та відкрита до інновацій соціально-демографічна група. Треба зазначити, що на сьогодні молодь у значній мірі сама стає суб'єктом власної соціалізації. Більше того, вона стає фактором зростаючої ваги у процесах соціально-економічних, політичних та культурних змін. Молодим вважається той, чий розвиток ще не завершений, хто ще не повністю інтегрований у суспільство, тобто ще не цілком освоїв набір соціальних ролей, що притаманні дорослій людині, проте інтенсивно до цього готується в процесі соціалізації.

Треба сказати, що тема дозвілля та динаміки використання вільного часу

розроблялася досить повно ще в соціологічній літературі радянського періоду. Проте намагання дослідника виокремити як предмет вивчення саме молодіжне дозвілля є утрудненим, через кілька проблем. По-перше, це недостатня увага у розгляді вільного часу саме до молоді – більшість дослідників радянського періоду акцентували у своїх працях на вивченні вільного часу працюючих людей середнього віку [3].

По-друге, навіть у тих працях, що зачіпали проблему молодіжного дозвілля чи були спеціально їй присвячені, основний акцент ставився на розгляді ролі комсомольських організацій у житті молодих людей. Крім того, статистичні дані, що подавалися в цих працях, заледве можуть бути використані дослідником при вивченні сучасної молоді [17].

І по-третє, як література радянського періоду, так і сучасна, що присвячена даній проблематиці, орієнтована, переважно, або на розгляд теоретичних основ культури або на проведення досліджень з динаміки використання вільного часу загалом, та ще й, знову ж таки, серед працюючих людей середнього віку [16].

Навіть сучасні соціологічні дослідження, присвячені вивченню соціокультурного середовища й диференціації культурно-дозвіллевих практик населення України, та опублікованих на їх основі праць В. Пічі [18], О. Семашка [19], Н. Цимбалюк [29], Л. Скокової та інших соціологів, питання поглибленого вивчення власне молодіжного дозвілля практично не є розробленим. Крім того ті дослідники, об'єктом зацікавлення яких є українська молодь переважно звертають увагу на її суспільну [30] чи ціннісну [10] свідомість, політичні орієнтації. А праць, які були б присвячені розгляду й аналізу сучасних форм дозвілля молоді, а також їх функцій, недостатньо.

На формування культури дозвілля молоді впливають різні суб'єктивні і об'єктивні чинники. Формування дозвілля зумовлене як зовнішніми складними процесами, що відбуваються у суспільстві, так і внутрішніми особливостями індивіда. Наприклад, у період юності відбуваються значні зміни фізичного, психологічного та соціального характеру. На молодіжний період припадають головні соціально-демографічні події: закінчення загальної школи, вибір професії

та отримання професійної освіти, початок трудової діяльності, одруження, народження дітей.

Британський дослідник Ф. Коффілд виділив такі основні фактори: політичні та економічні, інституційні, регіональні, індивідуальні та групові. На думку дослідника, саме політичні та економічні фактори значною мірою впливають на вибір молодшої людини, це стосується і вибору форм проведення дозвілля. До політичних та економічних факторів автор відносить проблему безробіття, що було основною проблемою британського суспільства у середині 80-тих років ХХ ст. Як правило, безробіття серед молоді призводить до агресії, що проявляється девіантними формами дозвілля. У молодих людей знижується інтерес до колективного проведення дозвілля з друзями, у колі сім'ї, до участі у діяльності клубів та об'єднань. До інституційних факторів належать навчальні заклади, підприємства, молодіжні організації та соціальні інститути, що беруть участь у процесі становлення молодшої людини. До регіональних факторів дослідник відносить особливості регіонів проживання, що відрізняються своїм економічним, соціальним та культурним статусом. До індивідуальних факторів відносять когнітивний, інтелектуальний, фізичний та емоційний розвиток. У різному віці людина по-різному ставиться до своєї особистості, іноді людина задоволена собою, а іноді ні, а це певним чином впливає на вибір проведення дозвілля. До групових факторів Ф. Коффілд відносить однолітків, друзів, компанію, де молоді люди шукають розуміння, підтримки, співчуття, співпереживання [24]. Зарубіжні дослідники значну увагу приділяють свободі вибору форм дозвілля і вивчають вплив на їх вибір як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Дозвілля може сприяти становленню особистості та виконувати всі основні функції тільки за умови педагогічної організації та підтримки.

Якщо звертатися до типологізації дозвілля, то визначальним її індикатором є: видова різноманітність, активність дозвіллевої діяльності, ступінь залучення до культурно-творчих процесів. Згідно цієї типологізації можна виокремити різні типи людей відповідно до їх відношення до дозвілля: перший класифікується як інертний; другий – споживацький; третій – творчий. Серед об'єктивних та суб'єктивних факторів, що формують ці типи, можна назвати соціально-економічні,

політичні, духовні, побутові, ситуаційні, особистісно-психологічні та ін. Як свідчить практика, існує об'єктивна необхідність суспільної оцінки даних типів з метою нейтралізації та вирішенні кризових ситуацій, що виникають у соціо-педагогічному просторі [15].

Значній частині сучасної студентської молоді притаманний споживацький або інертний тип проведення дозвілля, і лише незначну частину студентів можна охарактеризувати як творчу. Причиною низького рівня організації дозвілля студентів є недостатня робота громадських організацій вищих навчальних закладів, студентських профспілок та клубів, відсутність просвітницької роботи серед молоді. Тому, на нашу думку, в сучасних умовах особливої уваги потребують виникає питання організації та регулювання дозвілля. Складність вирішення цього питання полягає: у відсутності установлених традицій регулювання дозвіллевої діяльності молоді; у певної частини молоді сформованої культури дозвілля; відсутності вітчизняної індустрії дозвілля; недостатній кількості професійних фахівців дозвіллевої сфери, які б володіли новими технологіями організації та регулювання.

Механізм формування культури дозвілля молоді складається з трьох основних етапів. Перший – стимулювання у молоді психологічних установок на участь у соціально-культурній творчості в умовах дозвілля; підвищення престижу соціально-значимих видів дозвіллевої діяльності, що розкриває творчі, особисті, характерологічні якості індивідів. Другий є безпосереднім залученням молоді у різні соціально-значимі види дозвіллевої діяльності, що виходить з їх мотивів та інтересів. Основними суб'єктами діяльності на цьому етапі є молодіжні організації. Роль суб'єктів не зводиться тільки до залучення молоді у різноманітні види дозвіллевої діяльності, але й спонукають до підвищення мотивів та інтересів у процесі цієї діяльності (від пасивно-споглядацьких до творчо-споглядацьких). Змістом третього етапу є матеріально-технічне, організаційно-методичне і кадрове забезпечення діяльності соціальних інститутів дозвілля молоді. Суб'єктами діяльності є Ради всіх рівнів: навчальні заклади, колективи, що готують спеціалістів [25]. Всі ці етапи, взаємодіючи створюють основу формування культури дозвілля молоді.

У дозвіллевій діяльності колектив виступає основною ланкою зв'язку між особистістю і суспільством. Заняття в клубному колективі здійснюються на більш високому рівні активності, не обмеженому лише пізнавальною діяльністю, як це відбувається у виробничих і навчальних колективах. У стабільних колективах розвивається інтерес, піднімається активність учасників, увага стає більш стійкою. Важливо, щоб учасники колективів постійно ділилися своїми успіхами з іншими, постійно взаємодіяли. Практикою доведено, що культурно-дозвіллева установа за своєю природою має можливість розвивати в людей стійкі загальні інтереси і в подальшому спиратися на них. Саме аматорство засноване на жагучому захопленні, спричинює в людині підвищену, стійку увагу, що є умовою творчості. Треба прагнути до того, щоб і масові заходи зумовлювали велику активність її учасників. Відповідно така активність, викликає увагу і підтримує її на високому рівні [9].

2.2 Упровадження та характеристика нових та соціокультурних технологій в організації дозвіллевої діяльності молоді

У сучасному процесі розвитку освіти, технології розглядаються як засіб реалізації нових програм. Розвиток технологій насамперед пов'язаний з новою парадигмою освіти, котра вимагає реалізації демократичних та

гуманістичних принципів, що спрямовані на розвиток особистості, створення творчої особистості, розвитку особистісних якостей, котрі так необхідні в діяльності вчителя. Концептуальний розвиток у сфері освіти забезпечує критичний підхід до застосування технологій організації дозвіллевої діяльності.

Суть використання технології організації та здійснення дозвіллевої діяльності студентів полягає в аналізі та оцінці соціально-педагогічного процесу, причин виникнення проблем і шляхи їх усунення, прогнозування результатів і рішень, корекції цього процесу, встановленні необхідних комунікативних зв'язків, їх регуляції та підтримки, переходу від реалізації функцій дозвіллевої діяльності функцій до їх системи. Технологію дозвіллевої діяльності трактують як науково обґрунтовану систему знань про умови, форми, методи та прийоми створення матеріальних а духовних цінностей, практичне використання яких забезпечує цілеспрямований вплив на духовний світ особистості. А «організацію» дозвіллевої діяльності – як оптимальне впорядкування всіх складових елементів технологічного процесу, за допомогою котрих досягається чіткий взаємозв'язок, виробляється чітка раціональна структура управління та взаємодії [12].

Технологія організації дозвіллевої діяльності відповідає вимогам: гуманності, що проявляється в їх можливості впливу на характеристики людини (потреби, інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації, установки); психологічної адаптації, що передбачає розкриття, реалізацію і розвиток індивідуальності студента, оптимізацію відносин з людьми, котрі його оточують; педагогічної керованості, котра дає можливість здійснювати педагогічну діяльність; соціальної ефективності, що гарантує досягнення певних задач у соціокультурному проекті.

Для вирішення проблем, пов'язаних з організацією змістовного дозвілля молоді необхідно застосовувати різноманітні технології. Технологічні основи організації дозвіллевої діяльності молоді повинні формуватися на базі наступних методологічних позицій:

1. Дозвілля є одним з домінуючих елементів молодіжної субкультури, цінність якого є вмінні молодих людей регулювати свою культурно- дозвіллеву діяльність.

2. Соціально-педагогічний потенціал дозвілля може бути використаний повною мірою лише за умови формування в молоді якості суб'єкта культурно-дозвіллевої діяльності.

3. Соціально-педагогічне регулювання культурно-дозвіллевої діяльності молоді має враховувати складну та динамічну спрямованість її інтересів та участі в різних видах дозвіллевої діяльності. Значну роль відіграють мотиви, пов'язані з можливістю реалізації особистого та творчого потенціалу.

4. Важливим соціально-педагогічним фактором стимулювання ККД молоді є залучення до участі в ній молодих людей з достатньо високим, але нереалізованим соціокультурним потенціалом.

5. Потенціал ККД молоді може бути максимально реалізованим за умови розгалуженої соціокультурної інфраструктури, що формується не тільки державними органами, а й ініціативними групами, рухами, об'єднаннями.

6. Кадри, котрі забезпечують функціонування сфери молодіжного дозвілля, мають пройти культурологічну, психологічну, педагогічну та менеджерську підготовку, що дає змогу працювати з різними соціально-професійними групами молоді та формувати оптимальну соціокультурну сферу.

Метою технології організації дозвіллевої діяльності молоді є поступове залучення різних по соціально-культурній активності груп молодих людей у соціально значущі види цієї діяльності [27].

Для вирішення проблем організації дозвіллевої діяльності студентів ку, необхідно також широко застосовувати різноманітні організаційно-управлінські технології. До організаційно-управлінських технологій відносять:

– *менеджмент* – діяльний процес, в якому поряд з типовими для загального менеджменту принципами, структурою, якостями проявляються риси менеджменту фінансового, педагогічного, психологічного, інноваційного;

– *маркетинг* – донесення товарів, послуг, програм, інформації до особистості, до певної групи людей чи до суспільства загалом;

– *аналізу* – допомагає вивчити культурно-дозвіллевій організації з метою виявлення їх проблем та окреслити перспективу їх діяльності;

– *прогнозування*, що дозволяє обирати необхідні орієнтири, альтернативи, шляхи, засоби в соціокультурній діяльності;

– *планування* – сукупність цілей та стратегій щодо реалізацій дозвіллевої діяльності;

– *проектування* – розробка та реалізація проектів у соціокультурній сфері;

– *управлінські рішення*, що забезпечують ефективність, реальність, кономічність, своєчасність, зумовленість процесу організації дозвіллевої діяльності;

– *моніторинг*, що дозволяє виявити основні цілі, задачі і методи та прийоми, що спрямовані на виконання цього чи іншого плану, проекту, програми [5].

Таким чином, для ефективної реалізації дозвіллевої діяльності студентів необхідно застосовувати, такі технології як: управлінські, культуротворчі, освітні, педагогічні, дослідницькі, проектні, рекреаційні, інформаційно-просвітницькі, технології соціального захисту та технології соціального партнерства. Технології є тим феноменом, який зосереджує в собі можливість вирішення триєдиного завдання: допомогти оволодіти теоретико-методологічними, методичними, психолого-педагогічними й операційними основами соціокультурного процесу [23].

Соціокультурні технології мають відповідати вимогам педагогічної керованості, соціально-педагогічної ефективності, психологічного клімату, що гарантує досягнення певних задач в соціокультурній сфері, та можливість їх відтворення, повторення, неодноразового використання. Соціокультурні технології базуються на соціальних технологіях, та визначаються соціальним замовленням суспільства. У сучасних умовах, аналізуючи соціокультурні явища, що відбуваються у суспільстві, можна констатувати той факт, що занижується суть та значення дозвілля, як соціокультурної діяльності.

Пропагуються або асоціальні форми дозвілля, або дозвілля трактується тільки як розваги, що говорить про неповне розуміння дозвілля як соціокультурної діяльності. Тому ця проблема вимагає певної уваги та впровадження і розробки нових технологій.

Поняття соціокультурні містить дві категорії: соціальну, що вказує на різні форми взаємодії індивідів у суспільстві, та культурну, що має на увазі наповнення цієї взаємодії культурним змістом, цінностями, нормами. Усі ці технології мають спільну структуру: цілі, міст, суб'єкт, об'єкт, форми, методи, засоби.

Соціальні технології – це сукупність засобів професійного впливу на соціальний об'єкт із метою його покращення, забезпечення оптимізації функціонування при можливому тиражуванні даної системи впливу. Виходячи із цих трактувань визначають три групи соціальних технологій: технологія макросистем (макротехнології); мезотехнології – технології рівня міста, населеного пункту; мікротехнології, що розраховані на невеликі

групи, спільноти [21].

До соціальних технологій належать технології: правового забезпечення, функціонування суспільства, спільноти; політичні технології адміністративно-владного регулювання; економічного функціонування; інформаційного забезпечення засобами масової інформації та комп'ютерної мережі; духовно-культурного розвитку; забезпечення соціального функціонування.

Технологію культурно-дозвіллевої діяльності А. Д. Жарков трактує як науково обґрунтовану систему знань про умови, форми, методи та прийоми створення матеріальних та духовних цінностей, практичне використання яких забезпечує цілеспрямований вплив на духовний світ особистості. А «організацію» культурно-дозвіллевої діяльності трактує як оптимальне впорядкування всіх складових елементів технологічного процесу, за допомогою котрих досягається чіткий взаємозв'язок, виробляється чітка раціональна структура управління та взаємодії [12].

Дослідники Красільников Ю. Д., Кисельова Т. Г. виділяють такі соціокультурні технології:

1. Культуротворчі мають широкий спектр на усіх етапах соціалізації особистості, починаючи з ранньої соціалізації дитини, закінчуючи завершальним етапом – пенсійним віком. Вони виконують ряд найважливіших функцій, пов'язаних не тільки зі становленням особистості, але й з розвитком її творчих здібностей. Сюди входять: 1) технології

художньої-творчої діяльності – ці технології дозволяють позитивно впливати на емоційно-чуттєву сферу людини, на процес виховання духовності, культури почуттів, розвитку пізнавальних сторін особистості; 2) художньо-розвиваючі технології – забезпечують участь дітей та дорослих у різноманітних формах їх творчої реалізації та соціальних ролей, всіх можливих напрямках творчого саморозвитку; 3) культуроохоронні технології – усі творчі технології базуються на створенні та збагаченні культурних цінностей та пов'язані з вивченням, збереженням та відтворенням цих цінностей, засвоєння та використання культурної спадщини та утворюють культуроохоронні технології.

2. Рекреативно-оздоровчі технології ґрунтуються на психолого-педагогічних закономірностях розважально-ігрової, фізкультурно-оздоровчої, художньої-споглядацької діяльності, що забезпечують та зберігають життєздатність людини: 1) соціокультурна анімація – використовуючи різні види художньої творчості у якості методів «оживлення» та «одухотворення» стосунків між людьми, соціокультурна анімація є одним із найбільш привабливих видів дозвіллевої діяльності. Мета анімаційних технологій володіє яскраво вираженою гуманітарною спрямованістю – попередити відчуження особистості в суспільстві, у суспільних відносинах; 2) спортивно-оздоровчі сприяють повноцінному відновленню фізичних та духовних сил, зміну вражень, позитивній емоційній настрій, зняття напруги та втоми, а головним завданням є відновлення сил та здоров'я. Тут, крім традиційних засобів, реалізуються специфічні можливості музично-медіативних та театральних оздоровчих програм людей; 3) педагогічні ігрові технології – володіють педагогічними та організаційно-методичними перевагами. Вони дозволяють у короткий проміжок часу накопити необхідну інформацію, набути тих чи інших умінь та навиків; сприяють імітації різних видів соціальної діяльності, розширюють сферу контакту особистості з різними соціальними групами, організаціями.

3. Освітні технології покликані вирішувати велику кількість виробничих, соціальних, виховних, культурних завдань, що існують у соціокультурній сфері. У широкому педагогічному значенні кожна соціокультурна освітня технологія виступає спеціально організованим процесом та забезпечує взаємодію окремих осіб та груп. У вузькому педагогічному смислі освітня технологія є механізмом

формування у дитини, підлітка, дорослого соціально значимих якостей, культурних норм та цінностей, передачі досвіду соціокультурної поведінки та спілкування.

4. Соціально-захисні та реабілітаційні технології визначають значення соціокультурної реабілітації для особистого розвитку та соціалізації людей, котрі потребують соціального захисту та підтримки [15].

Дослідник В. З. Дуліков, аналізуючи інноваційні технології у соціокультурній діяльності, виділив основні організаційні принципи: ситуаційний, звертає увагу менеджерів соціокультурного процесу на ступінь та характер організації, встановлює певні рамки (є різні режими організації: більш чіткі та менш визначені, але при організації завжди існує перехід до самоорганізації; партнерських відносин – передбачає перехід суб'єктно-об'єктних відносин у суб'єктно-суб'єктні, підготовка будь-якого заходу чи роботи, повинна базуватись на партнерських відносинах (тут недоречні ні наказ, ні команда); постійна дія організаційного фактору, цей принцип має бути на всіх стадіях організації підготовки та проведення заходу [11].

У вищих навчальних закладах України можна виявити ряд проблем пов'язаних з організацією дозвілля та розробкою програм щодо участі молоді у дозвілльєвій діяльності: низький рівень довіри молоді до тих, хто займається організацією дозвілля; відсутність розуміння ролі індивідуальних, психологічних, вікових та гендерних факторів у розвитку молоді; вузький підхід до розуміння проблем розвитку, соціалізації, професійного становлення молодої людини; обмеженість співпраці між молодими людьми та національними, місцевими органами влади, низький відсоток залучення молоді до розробки, планування та проведення програм з молоддю; недостатня кількість вивчення, дослідження, аналізу даної проблеми; недостатня кількість кваліфікаційних кадрів (педагогів, соціальних педагогів, менеджерів) у соціокультурній сфері; обмеженість доступу до інформації та обміну інформацією, низька як технічна, так і матеріальна база.

Для вирішення цих проблем слід також застосовувати різноманітні управлінські соціокультурні технології: соціокультурний менеджмент соціокультурний маркетинг, технології прогнозування, організаційно-управлінські технології; а також технології моніторингу, планування та організації, що

дозволяють виявити основні цілі, задачі, і методи та прийоми, що спрямовані на виконання цього чи іншого плану, проекту, програми у соціокультурній сфері.

Щодо організації молодіжного дозвілля, то слід запозичати головні педагогічні практики, пов'язані з теорією та моделями організації дозвілля, що діють у всіх європейських країнах, тільки необхідно враховувати національну специфіку та соціальну особливість студентства, як соціально-демографічної групи. Розробляючи ефективну модель організації дозвілля молоді необхідно враховувати, як уже зазначалося, як суб'єктивні та об'єктивні фактори, що діють у даному суспільстві [21].

2.3 Особливості технології підготовки виховних заходів у культурно-дозвілєвій діяльності

Тема виховання, дозвілєвої діяльності в нашій країні не втрачає своєї актуальності. Навпаки, ця проблема обростає все більшими протиріччями й ускладнюється. Ці протиріччя зумовлені невідповідністю між сутністю виховання, культурно-дозвілєвої діяльності й існуючими в реальній дійсності формами і методами проведення дозвілля.

Культурно-дозвілєва діяльність – найбільш складна і найменш керована частина всієї педагогічної системи, що спрямована на розвиток особистості, створення цінностей, які схвалює суспільство. При цьому ефективність виховної діяльності досягається не за рахунок збільшення кількості виховних заходів, а шляхом підвищення їх якості. Крім того, лише в культурно-дозвілєвій діяльності є елементи творчості, коли молода людина із суб'єкта споживання перетворюється на суб'єкт творення [2].

Зберігаючи свою унікальність і неповторність, студент разом із організатором виховного процесу доповнює свої знання, розвиває здібності, активно та самостійно діє в умовах середовища, що змінюються, має можливість досягати вагомих результатів соціальної взаємодії і духовного самовдосконалення [1].

Аналіз наукових праць показав, що проблема особистісно орієнтованого виховання у культурно-дозвілєвій діяльності вищого педагогічного навчального закладу ще недостатньо досліджена як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Потребують теоретичного обґрунтування і практичної розробки методи і засоби виховання з орієнтацією на творчу самореалізацію особистості, врахуванні її індивідуальних особливостей.

Проблемі процесу виховання, як складної керованої системи приділяли увагу в своїх наукових дослідженнях Б. Вульфів, Л. Новікова, Г. Філонова, проблемі особистісно орієнтованої освіти та виховання І. Бех, І. Зязюн, О. Алексюк, І. Підласий, О. Савченко, Н. Яременко, Є. Бондаревська, проблемі управління виховним процесом В. Сухомлинський, В. Маслов, В. Пікельна, В. Сластьонін та ін.

Організація дозвіллевої діяльності у вищих навчальних закладах розглянута у роботах М. Кривко, В. Рачкова, А. Аріарського, В. Кірсанова, Ю. Стрельцова, Ю. Бондаревської, В. Тріодіна.

Культурно-дозвіллева діяльність може бути ефективною за умови впровадження технології підготовки виховних заходів. Дана технологія включає в себе шість основних етапів:

Перший етап – цілепокладання (постановка мети і завдань). На цьому етапі визначається мета виховної справи, пропонуються конкретні виховні завдання, різні варіанти творчої справи.

Зміст діяльності організатора виховного заходу:

- визначення мети і завдань виховного заходу;
- відкрита мета – особистісно значуща для студентів, пов'язана з їхніми інтересами;
- прихована мета (педагогічна), пов'язана з формуванням якостей, корекцією дезадаптивної поведінки студентської молоді.

Зміст діяльності творчого колективу:

- обговорення мети майбутньої творчої справи;
- висунення й обговорення варіантів майбутньої діяльності.

Другий етап – колективне планування виховного заходу. Суть колективного планування – здійснювати добір доцільних варіантів заходів, колективне обговорення цих варіантів, вибір майбутньої творчої справи. Планування відбувається на загальних зборах творчого колективу.

Зміст діяльності організатора виховного заходу.

Організатор, працюючи із студентською творчою групою, ставить додаткові запитання, зіставляє різні думки, пропонує їх обґрунтування, підхоплює і розвиває

найбільш цікаві, корисні пропозиції. Таким чином, організатор, працюючи з творчим колективом, дізнається про інтереси і бажання студентів.

Зміст діяльності творчого колективу:

- діяльність студентів у творчому колективі – висунення ідей, пропозицій до змісту майбутньої справи;
- добір творчим колективом найбільш цікавих і вдалих пропозицій у ході загального обговорення;
- в результаті колективного планування, студенти продумують справу від початку до логічного завершення, висловлюють свої бажання та пропозиції.

Колективне планування може здійснюватись у формі «мозкового штурму». Творча команда студентів поділяється на мікрогрупи за бажанням. Усім мікрогрупам дають завдання: протягом декількох хвилин дати відповідь на запитання «Як краще здійснювати майбутню справу?». Після обговорення кожна мікрогрупа висловлює свій варіант творчої справи. Спільно вирішують, який варіант кращий, або комбінують висунуті ідеї, створюючи новий варіант [4].

У ході «мозкового штурму» слід дотримуватися правил:

- не критикувати ідеї;
- заохочувати сміливі ідеї, навіть фантастичні;
- заохочувати комбінування й удосконалення висунутих ідей.

Третій етап – організація (підготовка) виховного заходу. На цьому етапі відбувається уточнення, конкретизація сценарного плану виховного заходу, виконання цього плану, заохочення ініціативи кожного учасника творчої команди.

Зміст діяльності організатора виховного заходу.

Організатор пропонує можливі варіанти проведення заходу, виокремлює кращі з них, бере участь у процесі підготовки заходу:

- вносить пропозиції, радить, підказує варіанти вирішення завдань, труднощів, що виникають;
- надає підтримку в разі ускладнень, позитивно оцінює кожен успіх.

Зміст діяльності творчого колективу.

Підготовка майбутньої справи здійснюється в творчому колективі, кожний учасник якого має свою ділянку роботи і своє завдання відповідно до розробленого сценарного плану.

Четвертий етап – безпосереднє проведення виховного заходу. На цьому етапі втілюється розроблений організатором виховного процесу та творчим колективом сценарний план.

Зміст діяльності організатора виховного заходу.

Головне для організаторів створити позитивний емоційний настрій під час проведення концертної програми: підтримувати мажорний настрій, дух бадьорості, впевненості у своїх силах, у своїй здатності нести людям радість, прагнення здолати будь-які труднощі. Корисні для учасників і можливі відхилення від задуму, які виникають під час проведення заходу. Вони складаються з різних непередбачуваних обставин і помилок, допущених учасниками заходу – це теж необхідна школа життя [6].

Важливо не підмінювати собою учасників концертної програми, а стимулювати самостійний пошук виходу із складних ситуацій.

Зміст діяльності творчого колективу.

Цей етап здійснюється відповідно до сценарного плану проведення виховного заходу. Ті студенти, які беруть участь на заході, виконують певну роль, яка має сприяти формуванню окремих особистісних якостей, корекції дезадаптивної поведінки.

П'ятий етап – підбиття підсумків, оцінки результатів заходу.

Зміст діяльності організатора виховного заходу.

Організатор оцінює й аналізує результати спільної діяльності, розробляє зі студентством критерії такого оцінювання.

Зміст діяльності творчого колективу.

Аналізуючи підсумки проведеної колективної творчої справи, студенти відповідають на запитання:

- що було добре? Що вдалося виконати із запланованого? Завдяки чому? Кому ми повинні висловити подяку?
- що не вийшло і чому? (аналіз відхилень від початкового плану);

➤ що перетворити на традиції? Що маємо враховувати на майбутнє?

Шостий етап – організація післядії. На цьому етапі виконуються рішення, ухвалені загальними зборами творчого студентського колективу, вносяться деякі зміни, задумується нова справа.

Зміст діяльності організатора виховного заходу.

Організатор вносить корективи в діяльність, вказує на необхідність використання досвіду в процесі організації та проведення аналогічних виховних заходів.

Зміст діяльності творчого колективу.

На основі проведеного аналізу студенти разом із організатором визначають наступну діяльність колективу і вносять у неї необхідні корективи.

Варто зазначити, що культурно-дозвіллева діяльність, а також основні аспекти її методології створюють комфортні умови для здобуття студентами знань, умінь і навичок за інтересами, сприяють всебічному розвитку, стимулюванню та реалізації їхнього духовного і творчого потенціалу, професійному самовизначенню. Отже, необхідно підтримувати прагнення студентів до соціальної активності, адже саме в такій діяльності формуються позитивні особистісні якості молодого людини і поступово формується внутрішній механізм саморегуляції особистості.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особистісно орієнтованого виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу.

ВИСНОВКИ

У молодіжному середовищі виник своєрідний духовно-ідейний вакуум, пов'язаний з кризою колишньої системи соціальних цінностей і виникненням рис нової соціально-духовної парадигми та відродження національної ментальності. Відсутність соціального ідеалу і втрата минулих стимулів не тільки породжують духовну апатію, а й підсилюють напруження в пошуку життєвих цінностей як

стрижня культури особистості.

Активне, змістовне дозвілля потребує певних потреб і здібностей людей. Опиратися на творчі види дозвіллевих занять, на забезпечення прямої участі в них кожної окремої людини – головний шлях формування в ній особистісних якостей, які сприятимуть змістовному й активному проведенню дозвілля.

Дозвілля є соціальним явищем, представлено комплексно, як: час, що молодь використовує за своїми інтересами, можливостями та потребами; сфера життя зі своїми нормами, правилами, умовами; діяльність, зміст котрої полягає у різниці між навчальною та суспільно-значимою діяльністю, і полягає у результаті, а не у самій діяльності. Таким чином, включення студентів у дозвіллеву діяльність як соціальний простір, де суб'єктивно задаються безліч відносин і зв'язків, де здійснюється спеціальна діяльність різних систем по розвитку індивіда, є об'єктивно значущим. Новим методичним регулятивом може стати дозвіллева діяльність студентів в умовах вищого навчального закладу як соціально-педагогічне середовище розвитку їх особи, де відбувається проектування дозвіллевої діяльності і актуалізація досвіду студентів в практико-орієнтованій діяльності на основі педагогічної підтримки.

Проблема змістового наповнення дозвілля передусім полягає в тому, що сама інфраструктура культурно-розважальних закладів не є сьогодні в Україні розвиненою, а по-друге, в тому, що молодь не завжди є фінансово спроможною, аби задовольнити свої потреби в такому дозвіллі. Тому, напевно, і «процвітають» сьогодні в Україні «домашні» види дозвілля.

Щодо організації молодіжного дозвілля, то слід запозичати головні педагогічні практики, пов'язані з теорією та моделями організації дозвілля, що діють у всіх європейських країнах, тільки необхідно враховувати національну специфіку та соціальну особливість студентства, як соціально-демографічної групи. Розробляючи ефективну модель організації дозвілля молоді необхідно враховувати, як уже зазначалося, як суб'єктивні та об'єктивні фактори, що діють у даному суспільстві.

Організація дозвіллевої діяльності студентів має базуватися на педагогічній моделі з використанням технології організації дозвіллевої діяльності як її

складової, а також програм, які спрямовані на розвиток здорового способу життя, активізації суспільної активності, творчої діяльності студентства, що ґрунтується на використанні різноманітних форм та методів дозвілєвої діяльності та залученні усіх людських ресурсів та матеріальних засобів.

Слід відзначити, що ефективне здійснення організації дозвілля залежать від відповідного науково-методичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, які на сучасному етапі розвитку потребують вдосконалення та налагодження плідної співпраці органів місцевого самоврядуванням із студентськими самоврядними організаціями, що є одним з важливих векторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулов Р.М. Организация внеаудиторной воспитательной работы со студентами / Абдулов Р.М. – Павлоград: ИПИЭУ, 2003. – 121 с .
2. Абдулов Р.М. Роль института кураторов в современном вузе / Абдулов Р.М. // Вестник днепропетровского университета: педагогика и психология. – 2000. – № 5. – С. 74-82.
3. Аза Л.О. Піддубний В.А. Соціальна цінність вільного часу. – К.: Товариство «Знання» Української РСР, 1974. – 48 с; Культура досуга: Сборник статей / Сост. Н. Гнатюк. – М.: Знание, 1982. – 64 с; Труд, быт, отдых / Под ред. М.А. Елисеева – Москва, 1983. – 79 с.
4. Азаров Ю.П. Искусство воспитывать / Азаров Ю.П. – М., 1985. – 448 с.
5. Азарова Р.Н. Социально-педагогическая модель организации досуга учащейся молодежи: Дис. доктора пед.наук: 13.00.05; – Затв.12.07.2006. – М., 2005.– 359с.– Библиогр.: С.299-343
6. Алфімов В.М. Організація роботи вихователя ліцеїстів / Алфімов В.М. – К.:

- Освіта, 1995. – 160 с.
7. Батанов О.В. Органи державної влади і місцеве самоврядування в Україні // Органи державної влади України/ За ред. В.Ф.Погорілка. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2002. – С. 535-588.
 8. Бориславська О.М. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні та їх реалізація: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 20 с.
 9. Бочелюк В.Й. Дозвіллєзнавство / Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В.. – Навчальний посібник / К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
 10. Гончар Н. Ціннісна свідомість українського студентства // Незалежний культурологічний часопис «І». 2004. – С. 41-44; Сокурская Л. П., Крилова О. Н. Ценностная дифференциация украинского студенчества: Кластерный анализ // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу вчасного суспільства: Зб. наук. праць. – Харків: Видавництво ХНУ імені В. Каразіна, 2003. – С. 534-539.
 11. Дуликов В. З. Об организационных принципах социально-культурной деятельности // Инновационные технологии підготовки соціокультурных менеджеров: Сб. науч. ст./ Под науч. ред. В. М. Чижикова. – М.: МГУКИ, 2004. – 170 с., С.38–39.
 12. Жарков А.Д. Технология культурно-досуговой деятельности. Учебно-методическое пособие / А.Д.Жарков. – 2-е изд., перераб. и доп. М.: Профиздат, 2002. – 288с
 13. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. – К.: Ін Юре, 1997. – 36 с.
 14. Кампо В.М. Сучасні концепції місцевого самоврядування // На шляху до правової держави: Львівська регіональна науково-практична конференція – Львів, 1992. – 132 с.
 15. Киселева Т.Г., Красильников Ю.Д. Социально-культурная деятельность: Учебник. – М: МГУКИ, 2004. – 539с.

16. Минц Г.И. Свободное время: желаемое и действительное. – М.: Знание, 1978. – 64 с.; Семья и свободное время: Сборник статей / Под. ред. И. А. Риф. – Свердловск, 1987. – 128 с.
17. Молодежь и свободное время при социализме: Реферативный сборник. – Москва, 1984. – 137. с; Пименова В. Н. Свободное время в социалистическом обществе. – Москва, 1974. – 167 с.; Свининников В. Твое и наше богатство. Об актуальных проблемах свободного времени молодежи. – М.: Молодая гвардия, 1976. – 112 с.
18. Піча В. М. Соціологія вільного часу: Матеріали до курсу «Соціологія». – Львів, 1994. – 28 с.
19. Піча В. М. Садова Р. М. Соціологія вільного часу // Соціологія культури: Навч. посібник / За ред. Семашка О. М., Пічі В. М. – К.: Каравела, Львів: Новий світ, 2002. – С.135-172.
20. Сидор І. П. Професійна підготовка менеджерів дозвілля в університетах Великобританії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/889> – Загол. з екрану.
21. Сидор І.П. Соціокультурні технології в організації дозвілля [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N144/N144p146-149.pdf – Загол. з екрану.
22. Сидор І. П. Теоретико-методичні засади професійної підготовки менеджерів дозвілля (Велика Британія) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ped/2011_21/sudor.pdf – Загол. з екрану.
23. Сидор І. П. Упровадження нових технологій в організацію дозвіллевої діяльності студентів вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ped/2009/www17/Sydor.pdf> – Загол. з екрану.
24. Сидор І.П. Формування культури дозвілля студентської молоді України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N121/N121p127-130.pdf – Загол. з екрану.

25. Стрельцов Ю.А. Основные направления самореализации молодежи в условиях досуговой деятельности. СПб., 2002. – 185 с.
26. Стрельцова Ю. А. Свободное время / Ю. А. Стрельцова. – Клуб, 2000. – № 1. – С. 29-35.
27. Суртаев В.Я. Социально-педагогические особенности молодежного досуга: Учебное пособие. – Ростов-на-Дону, 1997. – 200с
28. Тимошко Г. М. Сутність поняття «управління» та «менеджмент» в педагогічній теорії і практиці [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2011_7/13.pdf – Загол. з екрану.
29. Цимбалюк Н.М. Соціологія дозвілля: Навч. посібник. – К.: ДАКККіМ, 2001. – 180 с; . Цимбалюк Н., Яковенко Ю. Еволюція дозвілля в контексті соціологічних категорій // Психологія і суспільство. – 2004. – №2. – С. 118-124.
30. Чершиш Н. Й. Суспільна свідомість молоді. – Львів: Світ, 1990. – 368 с.
31. Щерба Г.І., Яремкевич Р.В. Організація дозвілля відпочинку як складова молодіжної політики в Україні // Молодіжна політика: проблеми і перспективи [зб мат. IV Міжнар. наук-практ. конф. 10–11 травня 2007 р.]. – Дрогобич, 2007. – С. 40–45.